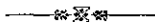

V O O R L E Z I N G
OVER HET
LEVEN EN DE VERDIENSTEN
VAN
F O E K E S J O E R D S,
HISTORIESCHRIJVER VAN FRIESLAND (1),

DOOR
W. EEKHOFF,
Archivarius der stad Leeuwarden.

Men eert een groote ziel schaars in een nedrig kleet.
't Is ieders werk niet om de Aaloudheyd op te spooren.
SJOERDS, die zijn leeftijd aan dien arheid heeft besteed,
Verdient die niet geplaatst bij Frieslands Professooren?
Deez' schreef den staat der Kerk van 't oud en nieuw Verbond,
En, foober in bestaan, nogtans met dubblen ijver,
Der Friefen oorsprongk, en hunn' erfelijken grond.
Men stell' den Man, ten loon, tot 's Lands Historieschrijver:
Zoo word hij opgebeurd uit zijn' te laaghen staat,
Verlost van Nijkerks jeugd en 't lastig schoolgeblaet.

Met dit bijschrift versierde een weinig bekend dichter,
MICHEL VAN LEEUWEN (2), de in het koper gebragte

(1) Uitgesproken in eene Vergadering van het Friesch Genootschap den 28 September 1848, en, aangevuld met latere onderzoekingen, nader bewerkt in Junij 1858.

(2) Deze zelfde dichter (niet bij WITSEN GEYSBERG voorkomende) vervaardigde mede een *Grafschrift* op FOEKE SJOERDS, hetwelk, zonder eenig verder berigt van zijn overlijden en leven, geplaatst is in de *Leeuw. Courant* van 2 Januarij 1771.

afbeelding van onzen FOEKE SJOERDS, bij de uitgave van het eerste deel zijner *Historische Jaarboeken van Friesland*, in 1768, nadat in de drie vorige jaren zijne *Algemene Beschryvinge van Friesland* in het licht was verschenen. En waarlijk, 's Lands Staten, die de opdracht van ieder dezer werken met aanzienlijke geldelijke belooningen hadden vereerd, vonden zich ook door deze aansporing opgewekt, om den schrijver later te bestemmen tot *Historieschrijver van Friesland*. Wat dunkt U, M. H., kon een schrijver ooit eene meer schitterende voldoening op zijn arbeid wenschen of verwachten?

Zij viel nogtans een man te beurt, die in nederigen stand leefde; die, van geringe afkomst, met Gods hulp in bestendigen ijver zich zelve had gevormd, en die de gansche rij historische geschriften in het licht heeft gegeven, welke gij hier voor uwe oogen ziet. Deze man werd bij zijn leven van Regeringswege die eere waardig geacht; doch na zijn dood heeft niemand — niemand zeg ik — zich verleidigd, de bijzonderheden van zijnen merkwaardigen levensloop na te sporen of in het licht te geven, ten einde zijner nagedachtenis die hulde te bewijzen, waarop zijn ijver en bekwaamheid recht hadden. Wat dunkt U, M. H., voegt het dan niet een Genootschap als het onze, aan de beoefening van de Friesche geschiedenis gewijd, om dezen Frieschen geschiedschrijver in eene vergadering als deze openlijk te huldigen, door de mededeeling van zijnen, tot dusverre geheel onbekenden, levensloop? Lang heb ik daartoe bouwstoffen verzameld, doch kon daarmede niet vorderen vóór ik de berigten bezat, welke twee van 's mans kleinzonen reeds in 1819 aan Mr. JACOBUS SCHELTEMA hadden medegedeeld. Eerst onlangs is het gelukt, deze terug te bekomen, en zijn ze mij tot mijn doel nu even welwillend ten gebruike toegestaan als eenige nog bij de familie bewaarde onuitgegevene Handschriften.

Ik roep dus uwe toegevendende aandacht in, als ik U FOEKE SJOERDS, *Historieschrijver van Friesland, in zijn Leven en zijne Werken* tracht voor te stellen.

Het dorp *Ee* in *Oost-Dongeradeel* was de geboorteplaats, en de 2 Junij 1713 de geboortedag van FOEKE SJOERDS (3). Zijn vader, SJOERD FOKES, was daar schoenmaker en zijne moeder, AALTJE KOOPS of AALTJE BONT, had bij dit bedrijf eene kleine winkelnering gevoegd, zoodat zij hierdoor als geringe burgers in de behoeften van hun gezin konden voorzien. Voor het overige stonden zij als brave en ijverige lieden bekend. Doch reeds in 1718 overleed SJOERD FOKES, en zag zijne weduwe zich alleen belast met de opvoeding harer twee zonen, HAAIJE en FOEKE, welke laatste toen nog maar den ouderdom van vijf jaren bereikt had. Eerlang ter school gezonden, had hij het geluk in den onderwijzer JAN GOSLINGS een voor die dagen voortreffelijk man te vinden, die fraai schreef en als Substituut-Ontvanger en Assessor der Grietenij later een voornaam man is geworden. Spoedig merkte hij den bijzonderen leerlust op van den jongen FOEKE, die zich zijn onderwijs zoodanig ten nutte maakte, dat hij op zijn tiende jaar reeds het cijferboek van BARTJENS niet alleen had doorgewerkt, maar ook alle uitgewerkte voorstellen zeer netjes had overgeschreven in een folio schrijfboek, hetwelk nog voorhanden is. Die vroege vorderingen kwa-

(3) Uit oorspronkelijke stukken wegens betaalde grondpacht is het gebleken, dat hij geboren is in het huis N°. 84, bewesten de Kerk van *Ee*, thans toebehoorende aan R. G. KOOISTRA, Wed. van YEDE FLORIS WESTRA en mede bewoond door den Heer J. J. KRESTRA, Genees- en Verloskundige, bekend wegens zijne ijverige nasporingen omtrent het leven van den beroemden Heel- en Verloskundige HENDRIK VAN DEVENTER, en dien ik zeer verplicht ben voor het opsporen van vele bijzonderheden, in dit levensberigt opgenomen.

men hem vervolgens zeer te stude, dewijl hij zich verplicht zag spoedig de school te verlaten en tot ondersteuning van zijne moeder het handwerk zijns vaders te leeren en daarna uit te oefenen.

Intusschen bleef de opgewekte leerlust hem bestendig bezielen. In zijne tusschenuren zocht hij voedsel voor zijn geest in het lezen van goede boeken, die hem bij zijn werktuigelijk bedrijf van schoenmaker veelal op de werktafel volgden en hem alzoo bijna bestendig bezighielden. Deze boeken ontving hij ter leen van den dorpsleeraar **EISSO BERGSMA**, op wiens catechisatiën hij de beste leerling was, en die met genoeg zijne weetgierigheid voedsel verschafte. Zijne oefeningen bepaalden zich dan ook uitsluitend tot het onderzoeken en opdelfen van de bijbelwaarheden en tot het naauwkeurig bepeinzen van onderscheidene schrijvers over de gewijde bladen, de kerkelijke geschiedenis enz. Vandaar, dat zijne medeleerlingen en anderen dikwijls bij hem kwamen, om zijn gevoelen in te winnen of om onderrigt te ontvangen, waardoor hij later opgewekt werd, om voor zijne vrienden bij zich aan huis catechisatiën of voorlezingen over godsdienstige onderwerpen te houden, welke met veel stichting werden bijgewoond.

Nadat hij den 16 Febr. 1733 tot ledemaat der Hervormde kerk was aangenomen, huwde hij den 16 Mei 1734 met **ANTJE AUKES**, dochter van **AUKE REYNDERS**, smid te *Ee*. Opmerkelijk is het, dat hij in de Kerkeboeken, aan welke wij deze bijzonderheden ontleenen, gezegd wordt in het eerst vermelde jaar te wonen te *Lioessens* en in het laatstgemelde jaar te *Hantumhuizen*, terwijl hij in 1738 weêr voorkomt als inwoner van *Lioessens*.

Hoewel stil en stroef van aard en meest in gedachten verdiept, stond hij bij ieder, die hem kende, in hooge achting wegens braafheid en ongemeene bekwaamheid. Men zag hoog bij hem op. Dit deed ook de Grietman

Jr. JARICH GEORG VAN BURMANIA, die op *Holdinga-state* te *Anjum* woonde. Naar men verhaalt gaf deze hem daarvan een aangenaam blijk: want toen omstreeks 1739 de onderwijzer van *Lioessens* overleden was, kwam er een boerenarbeider bij hem, met het verzoek, of hij bij den Grietman een goed woord voor hem wilde doen om hem tot schoolmeester aan te stellen, waartoe hij dacht genoegzaam lezen en schrijven geleerd te hebben. Met zijne gewone bereidwilligheid, om anderen van dienst te zijn, voldeed hij aan dit verzoek, doch ontving van den Grietman, tot zijne groote verbazing, ten antwoord, dat hij dien persoon voor deze betrekking ongeschikt keurde, doch dat hem daartoe niemand meer bekwaam voorkwam dan FOEKE SJOERDS zelf. Wat deze hiertegen ook mogt inleggen, welke bezwaren hij ook opperde, mede omtrent de geringheid van het traktement (ongeveer 70 Gulden bedragende), waartegen hij een groot bezwaar op zijne schouders zou laden, — niets kon baten: de Grietman verzocht hem dringend dezen post aan te nemen, onder stellige belofte, dat, zoodra er eene voordeelijker school in de grietenij openviel, hem die zou worden gegeven (4).

Gij allen, M. H., weet te wel, hoe vele verbeteringen er in de laatste vijftig jaren ten aanzien van het schoolwezen, de schoolgebouwen, de woningen en de inkomsten der onderwijzers hier zijn ingevoerd, dan dat gij u niet den bedroevenden staat van het onderwijs in deze provincie voor ruim honderd jaren voor den geest zoudt kunnen stellen. FOEKE SJOERDS zelf heeft daarvan in een zijner latere werken eene schets nagelaten, welke het ons begrijpelijk maakt, hoe weinig begeerlijks, ja hoeveel ontmoedigends

(4) Een groot bezwaar vond hij mede daarin, dat hij niet in de zangkunst bedreven was, ten einde den post van Voorzanger te kunnen bekleeden, waarom hij zich daarna in het zingen oefende.

die betrekking destijds had, bij den lagen stand der beschaving van het landvolk. Hij noemde het » zeer moeilij-
 » lijk daartoe geschikte personen te vinden, daar de in-
 » komsten voor een eerlijk bestaan niet toereikende waren,
 » zoodat men zich daarom dikwijls moest bedienen van de
 » geringste soort van volk, dat veeltijds laag van geest,
 » slaafs van inborst, van eene slechte opvoeding en van
 » eene geringe kundigheid was." Maar tevens heeft hij
 ons ook eene schets nagelaten van hetgeen hij achtte, dat
 den schoolmeesteren was aanbevolen; en waarlijk, wij staan
 daarbij verwonderd, in hem reeds het denkbeeld levendig
 te vinden, dat onderwijs slechts middel was tot » opvoe-
 » ding, tot vorming en veredeling van het jeugdig geslacht,
 » ten einde het tot een loflijk, christelijk en burgerlijk ge-
 » drag en levenswijze op te leiden (5)." Hij stond dus
 veel hooger dan menig ander, en, van zijn standpunt de
 betrekking beschouwende, nam hij die zeker aan uit zucht
 om voor anderen nuttig te zijn met de gaven des ver-
 stands, welke hem waren geschonken.

Terwijl hij dus zijne taak als onderwijzer te *Lioessens* begon, bleef hij echter ten behoeve van zijn aangroeijend gezin ook nog als schoenmaker werkzaam, en even als vroeger even leergierig en ijverig in de uitbreiding van zijne kennis. Beide beroepen bleef hij bij voorraad ook uitoefenen te *Nijkerk* (een kwartier uur gaans van daar), werwaarts hij, ingevolge de belofte van den Grietman, met 1 Augustus 1742 werd verplaatst. Eerlang zeide hij hier het bedrijf van schoenmaker vaarwel, dewijl hij in deze grootere gemeente een hooger traktement van 116 Gulden genoot en het getal kinderen spoedig zeer toenam,

(5) Zeer belangrijk zijn zijne berigten omtrent den toenmaligen staat van de wetenschappelijke beschaving en van het schoolwezen in *Friesland*, voorkomende in de *Algemene Beschrijving van Oud en Nieuw Friesland*, *Leeuw*. 1768, 2^e dl. 2^e stuk, bl. 520, 526, 545, 546 env.

uithoofde hij door ijver en geschiktheid zijn onderwijs weldra een goeden naam bezorgde. Hij vermeerde bovendien het getal der schooluren, voerde onderscheidene verbeteringen in, schafte misbruiken af, en gaf, als man van kennis en gezond verstand, vele blijken, dat hij het wezenlijk belang der aan hem toevertrouwde kinderen met zorg behartigde. Een aangenaam bewijs van erkentenis daarvoor ontving hij van de Kerkvoogdij, die, bij de toewijding van zijn gezin, hem boven zijne woonkamer een schrijf- of studeervertrekje liet maken, waarmede hij, hoe bekrompen het ook ware, zeer ingenomen was, en waarvan hij buiten de schooluren bestendig gebruik maakte. Nog werd zijn bestaan van tijd tot tijd verbeterd doordien hem in 1745 mede het ambt van Dorprefter werd opgedragen, waarbij hij ook het Collect van de Lands Impositiën gevoegd zag; terwijl hij daarbij tevens het officie van Instrumentschrijver waarnam (6).

In zijne nederige betrekking van onderwijzer der jeugd mogt hij alzoo voor zich zelve de meeste voldoening smaken, en van zijne mede-ingezetenen vele blijken van vertrouwen ontvangen. Het grootste blijk daarvan ontving hij in het woelige jaar 1748, toen hij in ééns zijne stille

(6) Zie over den aard en de werkzaamheden van het, volgens hem „meer respectabel dan profytabel,” ambt van *Dorprefter*, zijne *Alg. Beschrijv. van Friesl.*, 2e dl. 1e st., bl. 407 en *Tegenv. Staat*, IV 243, en over de *Collecteurs van 's Lands Impositiën*, *Teg. Staat*, IV 427 env. Het officie van *Instrumentschrijver* bestond in het schrijven van alle zogenoemde extra Judiciele Instrumenten, als: testamenten, codicillen, koop- en huurecontracten, obligatiën en alle verdere onderhandsche acten. Iemand, die deze functie wenschte uit te oefenen, moest zich op den staat der officianten der Grietenij laten inschrijven en daarvan jaarlijks, volgens 's Lands Lijst, aan den lande 12 Gld. belasting betalen, onder den naam van officiegeld.

woning moest verlaten en, als een eerste stap in het openbare leven, met eene diplomatieke zending naar 's *Gravenhage* belast werd. Ziet hier, wat er van die zaak was.

Brandend was het verlangen naar verbetering van de menigvuldige gebreken in het staatsbestuur, nadat Prins Willem IV de regering als Algemeen Stadhouders had aanvaard. Ondragelijk was vooral het belastingstelsel der verpachtingen geworden. De volksbeweging, in *Groningen* begonnen, sloeg weldra tot *Friesland* over, en ziet, in weinige dagen heeft de algemeene haat ook hier alle chergershuisjes of verbrand of in het water geworpen. De volksberoering was algemeen geworden, en talrijke afgevaardigden, uit alle oorden dezer provincie, stroomden naar de hoofdstad, hielden een Congres in de Groote Kerk, en vestigden zich vervolgens als een volks- of tegenregering op den Stads Schutters-Doelen. Het was op den 5 Julij 1748, dat die 85 Gecommitteerden » den Staten van *Friesland* 72 Pointen Reformatoir aanboden, om te strekken » tot een Fundament van Regering, met verzoek en aendrang om dezelve aenstonds te willen approberen en te » laten publiceren.”

Uit vrees voor eene algeheele verstorning van de orde, zagen de Staten zich gedrongen hiertoe dadelijk, zonder onderzoek of wijziging, te besluiten. Zij deden dit, maar voegden aan het slot eenige woorden, alsof de uitvoering van dit besluit nog van de approbatie van Zijne Hoogheid zou afhangen; zoodat men de executie wilde uitstellen, totdat het advies en de consideratiën van den Prins zouden ingekomen zijn. Dit was geenszins de bedoeling van de vergaderde menigte, en werd vooral door eenige ingezetenen van *Oost-Dongeradeel* zóó euvel opgenomen, dat zij dadelijk drie Gedeputeerden, en daaronder ook FOEKE SJOERDS, naar 's *Hage* zonden, om audientie bij den Prins te verzoeken, ten einde dezen, uit aanmerking van den

ellendigen toestand dezer provincie, te kennen te geven, dat zij nimmer zouden toestaan, dat de bedoelde punten » aan Z. H. ter decisie werden gegeven, betuigende liever » alles tot den laatsten druppel bloeds te willen opofferen, » eer zulks geschiede, dewijl zij met innerlijke vrees wa- » ren aangedaan, dat haastelijk een droevig bloed-bad zal » vertoond worden wegens de algemeene verbittering tegen » de Heeren Regenten, in welke woede zoo wel de on- » schuldige als de schuldige zouden kunnen vernield wor- » den, strekkende tot de uiterste ruine van ons land" enz.

Het was gewis geene aangename taak, den goedhartigen Prins zulke eene hooghartige taal te moeten mededeelen. Niettemin werd deze Commissie door den Prins minzaam ontvangen, naar alles gevraagd en een antwoord medegegeven, zóó voorzigtig en verstandig gesteld, dat dit veel heeft bijgedragen, om de gistende gemoederen van de Gecommitteerden op den Doel ter neêr te zetten en om een rustigen afloop van deze krachtige volksbeweging voor te bereiden (7).

Na deze politieke uitspatting keerde ook FOEKE SJOERDS weder tot zijne school en bedaarde letteroefeningen terug. Die bedaardheid was evenwel vrij wat geweken: want al wat hij in die volksvergadering en op zijne reis door *Holland*, in 's *Hage* en bij den Prins zelven had gezien en

(7) Zie de bijzonderheden van het voorgevallene in 1748 en van die deputatie in *het Verward Frieslandt*, bl. 99, en *Nederl. Jaerboeken*, 1748, bl. 618. De oorspronkelijke opdracht van deze commissie bevindt zich nog onder de familiepapieren. Dat FOEKE SJOERDS in 1748 ter bevordering van orde en rust eenige kleine stukjes uitgegeven en een geschenk van Prins WILLEM IV ontvangen zou hebben, wordt verhaald, hoewel ik daarvoor geene zekerheid heb kunnen vinden.

gehoord, had zulk een verheffenden indruk op den geest van onzen eenvoudigen dorpeling gemaakt, dat het proza voor de uiting van zijne gevoelens langer te koud scheen, en hij van nu af aan een ijverig beoefenaar werd van de Dichtkunst. Een *Wellekomstlied* op de langverwachte overkomst van den Prins in *Friesland*, in December daaraanvolgende, was daarvan eene eerste uitstorting. Vervolgens waren het buitengewone voorvallen in zijn dorp, als het vertrek en de komst van een predikant, een huwelijk enz., welke zijn dichtader deden vloeijen. Na verloop van zeven jaren nam hij echter een meer ernstig en uitgebreid dichtwerk ter hand. Het waren Heilige Bijbelliederen, die destijds zeer in den smaak vielen, en op wier kunstwaarde men minder zag, indien ze slechts stichtend waren. Dat eerste dichtwerk dan bevatte in 148 bladzijden: *Israel's Loflied op den ondergang van Farao*, *Mozes Lied*, *Deboras Lied*, *Hanna's Lofzang*, *David's Rouwklagt*, *Triumflied en Lofpsalm*, *Salomon's Hooglied en Hiskia's Lofgejuich*. Het tweede dichtwerk, 100 bladz. groot, bestond in eene berijming van *Jeremia's Klaagliederen*. Vergunt mij, dat ik, als proeve van behandeling, u daarvan de twee volgende verzen mededeel:

Verhef, o menschenkind! een klaagstem voor de oren
 Der volken; laat uw stem den stervelingen horen,
 En roep den ondergang van 't magtig Tyrus uit:
 Ga, zeg, o Tyrus! Gij verheft u tot de wolken,
 Alschoon g'uw handel drijft met verre en nabuurvolken,
 Hoor, Tyrus (eer gij zinkt) dit allernaast besluit.

O Luisterrijke stad, wier hoge en trotze muuren
 Zig in den stroom voorlang door 't pekels zagen schuuren:
 De kabbelende vloed verstrekt u eene gragt.
 Tot welk aanzienlijkheid zijt gij niet opgewassen!
 De Boukunst stigte uw vest in ongenaakbre plassen,
 En nam aan u een proef van hare grootsche gragt.

Van al deze en andere verzen, welke nog in het bezit der familie zijn, heeft de dichter, wiens nederigheid hem van de uitgave afhield, slechts één laten drukken, en wel vóór de *Frisia Nobilis*, bevattende een lofdicht op dezen bundel gedichten ter eere van vele Friesche Edelen, in 1755 te *Leeuwarden* uitgegeven. De aanhef is:

Zie hier, mijn Lands-genoot, den Roem van Frieslands Adel,
Die menig hondert jaar beroemt was en vermaard;
Hetzij se een *Mivors* scheen gewossen uit den Sadel,
Of ook den Tabbaard droeg als Goden op der aard:

Hun Dapperheit, hun Trouw en Yver voor Hunn' Vorsten,
In 't statten van den last; in 't Oorelogs-beleidt,
Hunn' Waakzaamheit voor 't Volk, dat se op hun schouders torsten
Als Leden van den Staat van Frieslands Heerlykheit,

Zyn Hemel-hoog beroemd: Wie zou dan kunnen malen
De luisterryke glans van 't Adelyke Zaad,
Dat reeds veel Eeuwen lang in aller Vorsten zalen
Geharnascht, met Pansier en Speer gewapent staat. enz.

Dat dichtertijk tijdperk van FOEKE SJOERDS duurde slechts negen jaren, van 1748 tot 1757 (8). Later heeft hij slechts enkele malen de lier gestemd, b. v. tot een lofvers op de *Beschrijving van Friesland*, door J. H. KNOOP, in 1763, en vóór dat werk gedrukt, enz. De geringe aanmoediging, ja zelfs tegenstand en minachting, welke zijne muze van zijne dorpsgenooten ten deel viel, schijnt de oorzaak geweest te zijn, dat hij de dichtkunst vaarwel

(8) In 1752 zond hij ANNE JELTEMA te *Leeuwarden* twee lofverzen, hetwelk deze met een Naam- of Letterdicht op hem vergold, hetwelk gedrukt is in JELTEMA's *Gedichten*, 3^e dr. bl. 23, alles laffe wierookzwaaijerij, volgens beleefd gebruik van dien nederigen tijd. In 1754 heeft FOEKE SJOERDS ook een Friesch vers gemaakt op de uitgave der Psalmen van D^o. J. ALTHUYSEN, voor het 2^e dl. zijner *Friesche Rijmkerij* geplaatst. Wederkeurig heeft ALTHUYSEN ook een lofvers op hem vervaardigd, hetwelk geplaatst is voor het hierna vermelde *Kort Vertoog*, in 1759 uitgegeven.

zeide met een zijner laatste verzen, getiteld: *Parnas in den Rou*, waaruit ik ten slotte de volgende proeve mededeel:

Mij dunkt (of is 't een droom?) ik zie de zanggodinnen
 Met deerlijk handgewring uitstorten dit geklag:
 Wat rampen gaan ons aan! wat vuile ontaarde spinnen
 Bedroeven onzen goest! en zuigen dag en dag
 Fenijn uit bloemen: Want de Digtkonst werd gebannen,
 Veragt, verschopt, gehaat en d' aarde schier ontzeid
 In Frisoos Erfgebied, door snoode Digt-tierannen,
 Megeeren, wreed en bars met toomloos onbescheid.

Intusschen was hij niettemin ijverig voortgegaan, om zich in de Geschiedenis, de Godgeleerdheid en andere wetenschappen te oefenen (9). Eene meer bijzondere kennis-making en verkeer met de bekwaamste predikanten uit den omtrek was vooral voor zijne verdere vorming van gunstigen invloed. Inzonderheid waren het de schrandere D^o. KESLER van *Peazens*, de geleerde D^o. BOERNAEUS van *Ternaard*, doch bovenal de waardige D^o. BRANDSMA van *Oostrum*, met welke, voor dien tijd zeer verlichte, predikanten hij vriendschappelijk verkeerde, en die hij om raad of inlichting vroeg, wanneer zijne krachten te kort schoten (10). Ook leenden zij en andere vrienden hem boeken,

(9) Vandaar, dat hij een grooten roem had als uitmuntend Catechisant of antwoorder in de openbare catechisatie in de kerk, dewijl, volgens de toenmalige kerkelijke wetten, „ de Schoolmeesters de eerste en „ voorste zyn, die gevraagd sullen worden in de Catechisatie, op dat „ sy zoo te bequamer mogen zyn, om haare Leerlingen in de gronden „ der Christelyke Religie te onderwysen.” Zie NAUTA, *Compendium der Kerkelijke Wetten*, Amst. 1757, bl. 142.

(10) Omtrent de harmonie, welke er bestond tusschen hem, als onderwijzer, en den voor kerkelijke regtzinnigheid doldriftig ijverende D^o. WICHERS, als Predikant van *Nijkerk*, verhaalt men nog de volgende aardigheid:

toen hij zich eindelijk opgewekt vond, eens een historisch onderwerp voor de pers te behandelen. Hij koos daartoe de Kerkelijke Geschiedenis, in welk vak er destijds voor ongeleerden weinig geschreven was. De met veel zorg bewerkte vrucht van dien arbeid gaf hij in 1759 voor het eerst in het licht onder den titel van: *Kort Vertoog van den Staat en de Geschiedenissen der Kerke des Nieuwen Testaments, van Christus geboorte tot op den tegenwoordigen tijd, vergeleken met de voornaamste Waereldlijke Geschiedenissen.* De genoemde D^o. BRANDSMA ondersteunde deze zijne eerste schrede in de letterkundige wereld door dit werk met een Voorberigt te voorzien, bevattende een overzicht van den inhoud en loffelijke vermelding van des schrijvers verdiensten. Dit werk, met veel geduld en inspanning te zamen gebracht, bevat in een zeer goeden stijl een schat van de wetenswaardigste zaken en berigten van de belangrijkste personen, tot in de tweede helft der achttiende eeuw. Dat het met nut en genoeg gelezen werd en in den smaak viel zijner tijdgenooten, bewees een gunstig debiet en voortdurende aanvraag, waarom de uitgever genoodzaakt was den lijvigen kwartijn van meer dan 800 bladz. in 1771 te herdrukken, bij welke gelegenheid de schrijver het herzag en verbeterde.

Door de gunstige opneming van dit zijn eerste werk vond hij zich aangespoord, om dit onderwerp verder te

Op Zaterdag-avond kwam een boer bij hem vragen: *Wird er moarn eak leerd, master?* — *Dat wit ik net,* kreeg hij ten antwoord. — *Net, wit jou net of er moarn preke wird?* vroeg de boer weder, waarop meester koel antwoordde: *Ja, er wird moarn al p r e k e , mar of er l e e r d wirde sil, dat wit ik net: dear doar ik net for ynsteun.*

Deze anecdote is op eene eenigzins andere wijze medegedeeld in 't *Friesch Jierboekjen foar 1834*, bl. 63, door D^o. J. H. HALBERTSMA. Mijn zegsman is de verdienstelijke onderwijzer W. DE WENDT te *Ternaard*, die mij in 1834, toen ik reeds berigten over F. S. verzamelde, eenige schriftelijke bijzonderheden omtrent hem heeft medegedeeld, welke hij vroeger in *Oost-Dongeradeel* had vernomen.

behandelen, en ook de geschiedenis der Kerk ten tijde van het oude verbond in verband met de wereldgeschiedenis te beschrijven. Dit werk, waarvan in 1761, 1763 en 1765 achtereenvolgens drie deelen in kwarto, ieder van ongeveer 800 bladz. in het licht verschenen, had tot titel: *Kort Vertoog van den Staat en de Geschiedenissen der Kerke, van de Scheppinge tot op Christus. — Alles op den juistten rang van zijnen tijd geplaatst, en in eene naauwkeurige aan-eenschakeling met de Geschiedenissen der meest bekende Oude Volkeren.* D^o. BRANDSMA had het voor de uitgave gelezen, verbeterd en met aantekeningen voorzien, en de geleerde Leeuwarder Predikant J. RATELBAND leidde het bij het publiek in met eene Voorrede, waarin hij het onderwerp en den schrijver hoogelijk prees, en zelfs uitriep: » Want » wie moet niet verbaast staan eenen Schoolmeester te zien » opdagen, die in een uitgestrekte *lectuur*, juist oordeel, » boven veele zo uitsteekt, en de van hem behandelde » zaaken, met zo eenen netten Styl, weet op te dissen, » dien zy zig niet behoeften te schamen, die, naar een » beschaafde opvoeding, hoge scholen met vrugt, jaren » lang, betreden, en veel omgang en verkeerung genoten » hadden, met menschen van een beter leem geformt?" een stijl en hooge toon, die zeer afsteekt bij de nederige betuiging van den Schrijver zelve in zijn Voorberigt, » dat, hoewel de aanbiddelijke Voorzienigheid niet gewilt » had, hem tot de verkondiginge van het zalig Euangeli te » roepen, en hij de deure van dit Heiligdom, bij gebrek » van taalkunde, voor hem gesloten vond, — de uitkomst » hem nogtans geleeraart had, dat de Heere hem tot een' » lageren rang in zijne Kerke geschikt had, waar in hij » gelegenheid had, om op eene andere wijze Gods raad » te dienen, en *den jongen de eerste beginzelen na den eisch » van zynen weg in te scherpen*; bestedende inmiddels de » korte stonden, die hem van zijn lastig schoolampt over-

» schoten , om , naar zijn gering vermogen , Gods gemeente » met de penne te dienen.»

Dit werk , de vrucht van vlijtig onderzoek en rijk van inhoud , grondig en tevens bevattelijk behandeld , vermeerderde niet weinig de eer en achting , welke het lezend publiek , maar inzonderheid vele geleerde en aanzienlijke mannen hem sedert lang hadden toegedragen . De laatste hadden hem daarvan zeer aangename blijken gegeven , en , uit dankbare erkentenis voor ontvangene beleefdheden , toegenegenheid en gunstbewijzen , droeg hij elk der drie deelen van dat werk aan een zijner aanzienlijke beschermers op . Deze waren de Heeren ANTONIUS D'ARNAUD , Grietman van *Oost-Dongeradeel* , J^r. SJUCK GERROLT JUCKEMA Baron van BURMANIA RENGERS , Grietman van *Wijmbritseradeel* , Heer van *Cammingshaburg* enz. , en J^r. JULIUS HOBBO UNIA van BURMANIA , opvolgend Grietman van *Oost-Dongeradeel* . Het waren deze en andere » voor » name Standspersonen , » onder welke ook de beroemde J^r. EPO SJUCK VAN BURMANIA , Burgemeester van *Dokkum* en Lid van Gedeputeerde Staten , alsmede de Raadsheeren HUBER en HAMERSTER genoemd worden , die hem , na de voltooiing van zijne *Algemeene Geschiedenissen* , aanzochten , om nu ook de oude *Historie van Friesland* te behandelen , met weglating van het overtollige , met inachtneming van latere ontdekkingen en met bijvoeging van een vervolg op alle vorige schrijvers ; tot welk einde hem eene menigte boeken , handschriften en aantekeningen ten gebruike werden gegeven .

Hij besloot tot dezen arbeid , waartoe ook de omstandigheden des tijds bijzonder gunstig schenen : want vrede en voorspoed heerschten er in den lande ; fraaije uitgaven van belangrijke werken waren in achting , en de zucht voor de beoefening van de Friesche geschied- en letterkunde werd van lieverlede wakker , ook blijkens den bijval ,

welke FERWERDA'S *Wapenboek van den Frieschen Adel*, in 1760, en bijzonder de Baron THOE SCHWARTZENBERG, in 1764, ondervond bij zijn voorstel tot de uitgave van een *Groot Plakkaat- en Charterboek van Friesland*.

Spoedig nadat FOEKE SJOERDS zich aan de bearbeiding der bronnen van dit werk had gezet, onderging het plan van bewerking eene groote verandering, en verkreeg het eene merkelijke uitbreiding. Gaarne zou hij *Friesland* een dergelijk werk leveren als WAGENAAR voor *Holland* geschreven had; doch bij de lezing daarvan en bij zijn eigen arbeid had hij de noodzakelijkheid ingezien, om, vóór hij de Geschiedenis behandelde, zijne lezers eerst een juist denkbeeld te geven zoowel van de vroegere gesteldheid, zeden, wetten enz. als van den tegenwoordigen staat van *Friesland*, met betrekking tot deszelfs geographischen, staatkundigen en kerkelijken toestand in het algemeen, en met bijvoeging van eene nieuwe land- en plaatsbeschrijving dezer provincie in het bijzonder.

Ziet daar, M. H., het ontwerp van eene verbazend groote onderneming gevormd. Vol ijver en met de noodige kennis van bronnen en zaken toegerust, ving hij met het begin der uitvoering aan, en gaf in 1765 het eerste stuk in het licht van zijne *Algemene Beschryvinge van Oud en Nieuw Friesland, vertonende deszelfs gelegenheid, Staatkundige en natuurlyke verdeeling, vrugtbaarheid, voortbrengzelen, aard- en waterwerken, dyken, zylen; mitsgaders der Friesen oorspronk, eerste bevolking dezer landen, talen, zeden, wetten, regten en gewoonten, van de oudste geheuchenissen af, tot op den tegenwoordigen tyd. Alsmede een breedvoerig verhaal van deszelfs vroegere en latere Gods dien sten; invoering van 't Christendom; deszelfs toestand in de middel-eeuwen, gelyk mede na de Kerkhervorminge hier te lande. Eindelyk eene nieuwe Geographische beschryvinge dezes lands, deszelfs Hoofden onderdeelen, Steeden en Dorpen, enz. Zullende dienen*

voor eene *Inleidinge tot eene volledige Historie van Friesland.*

Na eene hooggestemde Opdragt aan Prins WILLEM V en aan Gedeputeerde Staten, ontwikkelde hij in een Voorberigt zijn plan, en voegde daarbij eene Inleiding, waarin hij al de hem bekende schrijvers over de Friesche geschiedenis vermeldt, wikt en weegt, en aanwijst welke waarde zij in zijn oog hebben als bronnen voor de geschiedenis (11); een kritisch overzicht, dat voorzeker altijd wetenschappelijke waarde zal behouden, en waaruit men met genoegen ziet, van welk een vrij en onbekrompen standpunt hij de schrijvers beoordeelt. In de twee eerste stukken van dit werk behandelde hij de vroegere en toenmalige gesteldheid van de provincie in het algemeen, en gaf in het derde stuk een historisch overzicht van de toenmalige Regeringscollegiën, gelijk in het vierde van de Wetenschappen, Scholen, Kerkstaat en Godsdiensten. Volgens het eenmaal opgevatte plan moest daarop volgen de bijzondere beschrijving van de Grietenijen, Steden en Dorpen dezer provincie. Ofschoon hij tot dit zeer belangrijk gedeelte reeds het voornaamste in gereedheid had, deden er zich drie gevallen op, welke hem verplichtten, van plan te veranderen. Het eerste was, dat zijn beroep hem niet vergunde tijd en kosten aan te wenden, ten einde door alle oorden van *Friesland* te reizen, den toestand der landstrecken en plaatsen te beschouwen, de opschriften van grafzerken, klokken, gebouwen enz. op te teekenen en

(11) Het schijnt wel, dat hij onder het drukken van deze Inleiding van plan veranderd en tot het vooraf bewerken dezer Beschrijving gekomen is, dewijl alleen deze Inleiding aan het hoofd heeft: *Friesche Jaarboeken of Kerkelyke en Waereldlyke Geschiedenissen*, vóór welk werk zij eigenlijk behoort. Op bl. 37 is die titel veranderd, en zijn ook de Jaarboeken eerst in 1768 verschenen met een eenigzins veranderden titel.

alles persoonlijk te onderzoeken, hetgeen toch zoo hoogst noodzakelijk was tot de zamenstelling van eene volledige land- en plaatsbeschrijving. Ten tweeden zou hij liever eerst de Geschiedenis behandelen, ten einde de plaatselijke bijzonderheden, welke hij daarbij vond, later in de plaatsbeschrijving op te nemen, en ten derden zou hij met het zelfde doel gaarne eerst de destijds reeds voorgenomene uitgave van het *Charterboek* afwachten. Hoe dit zij, reeds bij de uitgave van het eerste stuk van dit werk gaven Gedeputeerde Staten hem een streelend bewijs van goedkeuring en aanmoediging, door hem, bij resolutie van den 29 October 1765, voor die opdracht een geschenk van *honderd zilveren Dukatons* te doen toekomen.

Na de uitgave der drie volgende stukken gaf hij in 1768 het eerste deel zijner *Historische Jaarboeken van Oud en Nieuw Friesland, van de vroegste geheugenissen tot op den tegenwoordigen tijd*, in het licht. Ook dit werk droeg hij op aan den Prins en Gedeputeerde Staten, en op nieuw viel hem voor die opdracht eene nog rijkere belooning ten deel. Het was namelijk bij resolutie van den 24 November 1768, dat het Collegie, » uit consideratie van des Schrij- » vers grooten ijver en werkzaamheid, zampt tot opbeuring » en aanmoediging, tot vordering en voortgang in dit on- » dernomen werk, gelijk mede tot een behulpmiddel van » deszelfs bestaan en lust, » besloot hem eene som van honderd *gouden Dukaten* te vereeren. De nederige man was door dit blijk van onderscheiding, gevoegd bij de heusche bejegening, welke vele leden der Staten hem, ook door het leenen van boeken en het bezorgen van staatsstukken, hadden bewezen, hoogst getroffen. De gevoelens van dankbaarheid, welke hem bezielde, drongen hem zijn hart nog eens in verzen lucht te geven, en een *Dank-offer toegewijd aan zijne toegenegene Vrienden, Weldoeners en Kunstgenoten* was daarvan de vrucht. Hij liet dit deftig vers in

kwarto drukken en deelde het aan allen uit, aan wie hij zich verplicht gevoelde.

In de Voorrede van deze *Jaarboeken* vermeldt hij de redenen, welke hem van plan hadden doen veranderen, en geeft vervolgens een overzicht van de Friesche geschiedenis. Na in een eerste hoofdstuk vooraf de fabelachtige geschiedenis van *Friesland* medegedeeld te hebben, behandelt hij verder in het eerste deel de lotgevallen der Friezen zeer uitvoerig tot aan den jare 824; in het tweede deel, hetwelk in het volgende jaar verscheen, tot 1234; in het derde deel, in 1770 verschenen, bragt hij de geschiedenis tot 1374; doch het vierde deel, dat tot 1425 loopt en het vijfde, dat niet verder dan tot 1447 reikt, zagen in 1771 het licht, toen, helaas! de dood de lamp zijns levens reeds gebluscht en hem de voltooiing van zijne grootsche taak ontzegd had. Den 18 December 1770 overleed hij, in 57-jarigen ouderdom, ten gevolge eener verzwakking, daar hij zijne gezondheid door al te grooten ijver en ingespannen werkzaamheid ondermijnd had. Hij stierf, zeide ik, den 18 December, en dus drie dagen *nadat* door den dood van J^r. TJALLING DOUWE ROORDA VAN SIXMA het zoo eervol, doch bijna altijd schandelijk verwaarloosd ambt van *Historieschrijver van Friesland* was vakant geworden. Met regt mogt men verwachten, dat deze betrekking nu aan FOEKE SJOERDS zou ten deel vallen, en werkelijk hebben 's mans vrienden op zijn doodbed zijne treurende familie medegedeeld, dat hij daartoe bestemd en dat het zeker was, dat hij benoemd zou worden. De dood heeft dit echter verhinderd, en op den 11 Januarij 1771 werd het *Historieschrijvers-ambt* alzoo weder begeven (om het ambt te begeven) aan zekeren ons allen onbekenden J^r. HECTOR LIVIUS VAN HEEMSTRA, die zich wederom enkel met den titel vergenoegde en er evenmin iets aan gedaan heeft als bijna al zijne voorgangers, gelijk

ook het *Stamboek* geen ander feit uit zijn leven vermeldt, dan dat hij begraven is te *Kollum*.

Het sterven van FOEKE SJOERDS op dien tijd was dus, in ons oog, voor de wetenschap een dubbel nadeel: want ofschoon zijne familie meent, dat hem ten behoeve van zijn werk den vrijen toegang tot 's lands Archieven gunstig was toegestaan, zoo kon hij, wegens de afgelegenheid van woonplaats, daarvan toch weinig gebruik maken, ook in een tijd, dat het Charterboek onder handen was. Ware hij evenwel nog een tijdlang in leven gebleven, en was hem de benoeming tot Historieschrijver ten deel gevallen, dan zeker zou hij met zijne Historische Jaarboeken de meeste eer ingelegd hebben, wanneer hij die uit het *Charterboek* en onnitgegevene staatstukken vervolgd, en, gelijk zijn plan was, tot op zijnen leeftijd voortgezet had; dan zeker zou hij eene ledige ruimte aangevuld hebben, waaraan sedert hem bijna niemand weêr gewerkt heeft; dan zeker, zou hij eene volledige plaatselijke beschrijving van *Friesland* geleverd hebben, welke groote waarde had; — maar dan ook zou het door hem aangevangene werk, dat naar een schoon en grootsch plan is ontworpen, doch waarvan hij slechts *negen* deelen mogt voltooijen, een omvang van welligt meer dan *twintig* deelen hebben bezeten, en zou hij zijn vaderland een gedenkstuk hebben nagelaten, de voortreffelijkheid van dit gewest en den roem van zijne geschiedenis waardig. De vermoeyjende hand nederleggende, mogt hij nu met het oog op zijn werk uitroepen:

'k Bezweek, maar heb voor 't minst een moedig stuk gewaagd!

Doch, in groote zaken is ook het *willen* grootsch.

Wel was het een moedig stuk, M. H, en altijd zal hij onzen lof en hoogachting verdienen voor de waardige wijze, waarop hij een gedeelte van dien arbeid volbragt heeft; een arbeid, die zeker de meesten onzer voor één mensch, en een leven onder de zorg voor een dagelijksch bestaan, te groot voorkomt. Wie onzer toch, zou ze nu nog willen aanvaarden deze taak? Geen wonder, dat hij, die er te laat mede begon, er onder bezweek, in weêrwil van eene voorbeeldige werkzaamheid. Hij zelf noemde zich een Martelaar der school, waarin hij met alle krachten arbeide, en de uren, welke hem daarvan overschoten, waren weinige. Volgens overlevering trachtte hij die weinige uren te rekken, door een gedeelte van den nacht, hetzij 's avonds, of 's morgens vroeg, daarbij aan te knopen. Ook stond hij weleens in den nacht op, uit vrees van gelukkige invallen te verliezen. Ja zelfs kon hij niet nalaten in zijn bed zittende te lezen of te schrijven, toen zijne lichaamskrachten reeds door bestendige inspanning verzwakt waren.

Het oordeel van mannen, die FOEKE SJOERDS in zijn werkzaam leven gekend hebben, ten aanzien van zijn karakter, denk- en levenswijze, is zoo bijzonder gunstig, dat hem in dat opzigt den meesten lof en hooge achting ten deel viel. Als een echte steege Fries was zijn voorkomen wel niet innemend, daar hij bij een stil, stroef en ingetogen uiterlijk tevens zwaar bespraakt was, — nogtans wist hij veler harten aan zich te verbinden door godsvrucht en reine zeden, door opregtheid en welwillendheid in den omgang, door zijne warme zucht om voor anderen nuttig te zijn en door liefde en zorg voor de zijnen. Die trekken van zijn eerwaardig karakter, gevoegd bij eene nederigheid, voortspruitende uit de overtuiging van minder te zijn dan de voortreffelijksten onder ons geslacht, verwierven hem vele vrienden en vereerders van zijne groote bekwaamheden.

Groot waren deze voorzeker, in vergelijking van de algemeene onkunde en verwaarloozing van verstandsoefening op het land in die dagen, waarvan hij een somber tafereel ophing (12); te grooter, naar mate hij zich zelven gevormd en zijne wetenschap verworven had door noeste vlijt en in weerwil van vele bezwarende omstandigheden; dewijl, naar hij zelf getuigde, ieder, » die met veele zwaarigheden en bekommelingen moet worstelen om zijn beoorloofde hoorlijk bestaan te vinden, zelden grote vorderingen op den weg der wetenschappen zal maken (13).” Hij behoorde tot die zeldzaamheden, en verwierf zich door zijne geschriften en door zijne leer en wandel eene eervolle nagedachtenis; terwijl het toenmalige Collegie van Gedeputeerde Staten den hoogen lof niet moet worden onthouden, dat het hem en zijne verdiensten gekend, erkend en vorstelijk vereerd heeft. Voor de kennis van onze provincie zijn zijne werken voor duizenden van groot nut geweest, en worden ze nog door velen hoog gewaardeerd. Van zijn lof getuigt ook het volgende op zijne grafzerk gebeitelde eenvoudige opschrift:

Sta, Wandelaar! betoon een diepe eerbiedigheid:
 't Is FOEKE SJOERDS, die hier in 't stof begraven leit.
 Die door zijn schrandre pen en onberispelijk leven
 Aan ieder, die hem kende, een voorbeeld heeft gegeven (14).

Zoodanig, M. H., was de levensloop en de persoon van onzen Historieschrijver FOEKE SJOERDS. Al moge dan zijn naam ontbreken in de talrijke woordenboeken en letterkundige geschiedenissen van onzen leeftijd, — wij, leden van het Friesch Genootschap, die uit zijne verdienstelijke

(12) *Alg. Beschrijv. van Friesland*, II 526.

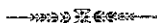
(13) Aldaar bl. 521.

(14) Van A. JELTEMA. Zie zijne *Gedichten*, 3^e dr. bl. 31, waar ook andere Bijtschriften en eene rouwklagt voorkomen.

werken veel geleerd hebben en aan hem geene onbillijke eischen doen, omdat wij hem in het licht van zijn leeftijd en omstandigheden beschouwen; — wij, die weten dat hij gewoekerd heeft met de hem toevertrouwde talenten, — wij zullen, niet met overdreven lof, maar met dankbare erkentenis 's mans nagedachtenis huldigen. In al zijn leven en werken vinden wij hem getrouw aan de beginselen van het Friesch karakter, namelijk: in eenvoudigheid en werkzaamheid, gezond verstand en bekwaamheid, goede trouw en braafheid. Zoolang die kenmerken bij zoo veel verdiensten door ons vereerd worden, zal ook hij aller belangstelling en vereering verdienen, en ons en volgende geslachten tot een spiegel en een waardig voorbeeld verstreken.

NAKOMELINGEN VAN FOEKE SJOERDS.

F OEKE SJOERDS, zoon van SJOERD FOEKES en AALTJE KOOPS, geboren den 2 Junij 1713 te *Lee*, waar hij den 16 Mei 1734 huwde aan ANTJE AUKES, zag dit huwelijk gezegend met drie dochters, JITSKE (1738), TRIJNTJE (1740) en AUKJE (1750), en een zoon SJOERD FOEKES (1747).

Deze SJOERD FOEKES, die zich vervolgens FOEKENS schreef, trad in het huwelijk met TRIJNTJE PIETERS DE JONG, en was insgelijks Onderwijzer, zoo elders als laatstelijk te *Harlingen* en liet vier kinderen na, als:

1. SJOERD FOEKENS, als Chirurgijn-Majoor in Engelsche dienst overleden.

2. PIETER SJOERDSMA, vroeger Procureur-postulant, later zaakwaarnemer te *Dokkum*.

3. GRIETJE FOEKENS, getrouwd met JAN VAN EEKEN te *Harlingen*.

4. ANNE SJOERDS FOEKENS, geboren den 28 Julij 1782, die, op 17-jarigen ouderdom zijn vader verliezende, de school voor zijne moeder ophield en later Hoofdonderwijzer was aan de Stads-Burgerschool te *Harlingen*, als hoedanig hij, de vriend van NIEUWOLD en VISSER, een toonbeeld was van bekwaamheid en christelijke deugd. Vandaar dat hem na zijn overlijden op den 25 Januarij 1840 van zijn vriend D. SEBES eene hulde ten deel viel, welke zijne nagedachtenis ten hoogste vereert. Deze schoone rede is destijds geplaatst in de *Bijdragen voor het Onderwijs* en verdient duurzaam alle onderscheiding. Ook ik acht het een voorregt, dien voortreffelijken man gekend en in zijne vriendschap gedeeld te hebben. Hij behoorde

tot die edelen onder ons geslacht, die in kleinen kring onopgemerkt groot nut stichten, en de hoogste voldoening vinden in de vervulling van roeping en plicht, in het streven naar christelijke volkomenheid. Uit zijn gelukkig huwelijk met SYBRIGJE JANS ALTENA zijn de volgende zes kinderen verwekt:

1. TRIJNTJE FOEKENS, gehuwd aan HILBRAND ZWANENBURG.

2. SYBRIGJE FOEKENS, overl.

3. SJOERD FOEKENS, Cargadoor te *Harlingen*, getr. met JANE FRANCES VAN DER VLIET, beide met hun eenig kind reeds overleden.

4. JAN FOEKENS, Zeehandelaar en Expeditie te *Harlingen*, Vice-consul van *Portugal*, Lid van den Gemeenteraad van *Harlingen*, Ridder der orde van de Eikenkroon, gehuwd aan MARIA JOHANNA VAN DER VLIET, uit welk huwelijk 9 kinderen: SYBRIGJE — AALTJE — ANNE, overl. — ANNE — EMMELY MARIA — TRIJNTJE — SARA — ADRIAAN en ALEGONDA JOCOBA.

5. FOEKE FOEKENS, Cargadoor te *Harlingen* en Vice-consul van *Mecklenburg-Schwerin*, getrouwd met ALEGONDA JOCOBA BROUWER, bij wie 2 kinderen: SYBRIGJE en YTJE.

6. SYDS FOEKENS, IJzerkooper te *Harlingen*, gehuwd aan ALBERTINA BAKEMA, overl., bij wie 1 kind: ALBERT.

